

Zajednica opština Crne Gore

VODIČ

za sprovođenje strateške procjene uticaja u postupku izrade lokalnih planskih dokumenata (Nacrt)

Autor: Lazarela Kalezić

Podgorica, _____ 2015. godina

Sadržaj

I UVOD

II Međunarodni i nacionalni zakonski okvir

III Procedura strateške procjene uticaja

IV Odlučivanje o potrebi izrade strateške procjene za prostorno planska dokumenta

4.1 Forma Odluke

4.2 Postupak unutar institucije

4.3 Rok

4.4 Kriterijumi za donošenje Odluke

4.5 Odluka o nepreduzimanju

V Utvrđivanje obima i sadržaja izvještaja o strateškoj procjeni

5.1 Sadržaj Izvještaja

5.1.1 Kratak pregled sadržaja i glavnih ciljeva plana i odnos prema drugim planovima i programima;

5.1.1.1 Sadržaj i glavni ciljevi plana

5.1.1.2 Hijerarhijski nivo Plana

5.1.2 Opis postojećeg stanja životne sredine i njenog mogućeg razvoja, ukoliko se plan ne realizuje;

5.1.2.1 Polazište procjene uticaja

5.1.2.2 Osnovne informacije i podaci

5.1.2.3 Vrste podataka i informacija

5.1.2.4 Ocjena valjanosti dostupnih podataka i informacija

5.1.2.5 Projekcija razvoja ukoliko se plan ne realizuje

5.1.3 Identifikacija područja za koja postoji mogućnost da budu izložena značajnom riziku i karakteristike životne sredine u tim područjima;

5.1.3.1 Identifikacija područja

5.1.3.2 Karakteristike identifikovanih područja

5.1.4 Postojeći problemi u pogledu životne sredine u vezi sa planom, uključujući naročito one koje se odnose na oblasti koje su posebno značajne za životnu sredinu, kao što su staništa divljeg biljnog i životinjskog svijeta sa aspekta njihovog očuvanja, posebno zaštićena područja, nacionalni parkovi ili morsko dobro;

5.1.4.1 Oblasti od posebnog značaja

5.1.5 Opšti i posebni ciljevi zaštite životne sredine ustanovljeni na državnom ili međunarodnom nivou koji su od značaja za plan i način na koji su ovi ciljevi, kao i svi ostali aspekti od značaja za životnu sredinu, bili uzeti u razmatranje u procesu pripreme;

5.1.5.1 SPU ciljevi

5.1.5.2 Ciljevi Plana

5.1.5.3 Ciljevi i indikatori

5.1.5.4 Analiza kompatibilnosti

5.1.6 Moguće značajne posljedice po zdravlje ljudi i životnu sredinu, uključujući faktore kao što su: biološka raznovrsnost, stanovništvo, fauna, flora,

zemljište, voda, vazduh, klimatski činioci koji utiču na klimatske promjene, materijalni resursi, kulturno nasleđe, uključujući arhitektonsko i arheološko nasleđe, pejzaž i međusobni odnos ovih faktora;

5.1.6.1 Matrica procjene

5.1.7 Mjere predviđene u cilju sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja, u najvećoj mogućoj mjeri, bilo kog značajnog negativnog uticaja na zdravlje ljudi i životnu sredinu do koga dovodi realizacija Plana;

5.1.8 Pregled razloga koji su poslužili kao osnova za izbor plana sa aspekta razmatranih varijantnih rješenja koje su uzete u obzir, kao i opis načina procjene, uključujući i eventualne teškoće do kojih je prilikom formulisanja traženih podataka došlo (kao što su tehnički podaci ili nepostojanje know-how);

5.1.9 Prikaz mogućih značajnih prekograničnih uticaja na životnu sredinu;

5.1.10 Opis programa praćenja stanja životne sredine, uključujući i zdravlje ljudi u toku i nakon realizacije plana (monitoring);

5.1.10.1 Program monitoringa

5.1.10.2 Cilj monitoringa

5.1.11 Zaključci do kojih se došlo tokom izrade izveštaja o strateškoj procjeni predstavljene na način razumljiv javnosti;

5.1.12 Rezime.

VI Odlučivanje o davanju saglasnosti na izvještaj o strateškoj procjeni

6.1 Javna rasprava

6.2 Izvještaj o javnoj raspravi

6.3 Ocjena Izvještaja

VII Razmjena informacija o prekograničnim uticajima

VIII Drugi elementi postupka

SPISAK TABELA

Tabela br.1 Okvirna procedura strateške procjene uticaja planova

Tabela br.2 Kriterijumi vezani za plan

Tabela br.3 Kriterijumi vezani za uticaje

Tabela br.4 Procjena sektora

Tabela br.5 Kompatibilnost ciljeva

Slika 1 Šema procedura

ANEKS

Dodatak 1: Primjer odluke o nepreduzimanja

LITERATURA

I UVOD

Strateška procjena uticaja je postupak kojim se prilikom razvoja planova odnosno definisanja ciljeva istih, obezbjeđuje da se pitanja zaštite životne sredine i zdravlja ljudi uzmu u razmatranje. Navedeno podrazumjeva sprovođenje zakonom definisane procedure koja se zasniva na integrisanju održivosti u razvojni koncept datog plana i transparentnosti odnosno obezbjeđenju učešća javnosti u sagledavanju date problematike. Osnova cjelokupnog postupka je da se pitanje zaštite životne sredine uključi u procese pripreme, usvajanja i realizacije planova čija bi implementacija mogla imati značajan uticaj na životnu sredinu.

Procjena uticaja kao instrument održivog razvoja ima svoju istoriju, ali se ona dugo odnosila samo na proceduru koja se sprovodi za određeni tip projekta, što se u praksi pokazalo kao nedovoljno. Shodno tome, prišlo se razvoju koncepta strateške procjene i to prvo po pitanjima upravo prostornih planova, sa ciljem podrške održivom obrazcu korišćenja zemljišta i resursa u gradovima, naseljima i ruralnim područjima.

Procjena uticaja usmjerena je na prepoznavanju rješenja u planovima kojima se vrši opterećenje pojedinih segmenata životne sredine u mjeri da se prelaze njihovi kapaciteti. Na osnovu toga identifikuju se preduslovi i mehanizmi kojima će se smanjiti ili eliminisati dati pritisci, ali kroz prizmu njihovog sinergijskog i kumulativnog uticaja. Polazište strateške procjene je održivi razvoj, naročito u dijelu koji se odnosi na racionalno korišćenje prirodnih resursa i očuvanje njihovih vrijednosti, zaštitu biološke i predione raznovrsnosti i unaprjeđenje kvaliteta života.

Analiza segmenata životne sredine i identifikacija uticaja određenih planskih rješenja može ukazati na mogućnosti izmjene plana kako bi se na taj način izbjegli ili smanjili na najmanju moguću mjeru njegovi vjerovatni negativni uticaji i u krajnjem dobio kvalitetniji i prihvatljiviji dokumenat. Na primjer, kroz razmatranje alternativa uzima se u obzir ona koja će imati najmanje negativnih efekta na životnu sredinu. S druge strane, i nadležni organi će imati lakši posao, jer odgovarajuće informacije o stanju životne sredine predmetnog prostora, analiza uticaja, predviđene mjere za ublažavanje posljedica realizacije plana, uključena javnost, svakako predstavljaju kvalitetnu podlogu i veći broj argumenata u procesu donošenja odluka.

U pojedinim pravnim sistemima socijalna procjena uticaja posmatra se kao poseban segment, dok je u našem zakonodavstvu ona dijelom strateške procjene planova i programa ili samih projekata. Ovakav pristup u velikoj mjeri otežava primjenu ove vrste procjene u oblasti urbanističkog i prostornog planiranja, jer je teško sa sigurnošću operacionalizovati probleme, aktere i druge elemente potrebne za njeno sprovođenje. Međutim, kako je predmetom ovog Vodiča strateška procjena prostorno-urbanističkih planova koji se upravo zasnivaju na kompatibilnosti sva tri stuba održivog razvoja to obrađivač ovog uputstva želi da ukaže na ovu komponentu i preporuči njeno akcentiranje u okviru zahtjevanog sadržaja strateške procjene uticaja lokalnih planskih dokumenata.

Treba imati na umu da je adekvatna socijalna procjena uticaja efikasan mehanizam za sprječavanje nepotrebnog trošenja novčanih i drugih resursa na neutralisanje posljedica intervencija urbanističkog i prostornog planiranja, i uspostavljanje sistema stabilnog, pravednog i održivog upravljanja razvojem (Barrow, 2000.). Socijalna procjena predviđa i istražuje posljedice planskih rješenja, koje imaju implikacije u prostoru i uticaj na socijalni razvoj, sa namjerom da njima upravlja i da ih kontroliše (naročito ukoliko imaju negativni karakter). Ukoliko je stručnjacima omogućena, ova procjena može da utiče na sadržaj plana, a predstavlja i kontrolu planirane akcije, odnosno njenih negativnih posljedica na socijalni razvoj stanovnika planiranog područja i drugih zainteresovanih strana. U slučaju da se rezultati ove procjene ne prenesu vjerodostojno u planski dokument ona ipak ima svoju dovoljnost u smislu savjetodavne ili upozoravajuće uloge o intenzitetu socijalnih posljedica planske intervencije.

Polazni elementi Vodiča su međunarodni i nacionalni zakonski okvir odnosno opis procedure strateške procjene uticaja kroz razradu pojedinačnih faza postupka. Naročita pažnja posvećena je obradi dijela koji se odnosi na utvrđivanje obima i sadržaja Izvještaja o strateškoj procjeni, na taj način što su date praktične smjernice kojima se treba voditi i organ nadležan za pripremne poslove, kao i obrađivač Izvještaja.

Proceduru strateške procjene uticaja treba inicirati u ranoj fazi razvoja plana kako bi postala sastavni dio procesa planiranja čime bi se stvorio odgovarajući okvir za međusobnu interakciju datih procesa.

II Međunarodni i nacionalni zakonski okvir

Direktiva Evropskog parlamenta i savjeta o procjeni uticaja određenih planova i programa na životnu sredinu usvojena je 2001., a stupila je na snagu 2004. godine¹ (Directive 2001/42/EC)².

Postupak sprovođenja strateške procjene uticaja zasniva se na normama definisanih Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu ("Sl. list RCG", br. 80/05 od 28.12.2005 i "Sl. list Crne Gore", br. 73/10 od 10.12.2010, 40/11 od 08.08.2011, 59/11 od 14.12.2011).

Datim zakonom nadležnost je podijeljena između dva organa uprave na istom nivou organizacije (u našem slučaju lokani organi) u skladu sa njihovim nadležnostima. Tako, postupak strateške procjene, do podnošenja zahtjeva za dobijanje saglasnosti na Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja, sprovodi organ nadležan za pripremu plana i prema temi koja je predmetom ovog Vodiča, to su organi lokalne uprave nadležni za

---

¹Praksa primjene ove vrste mehanizma zaštite životne sredine započeta mnogo ranije i to prije svega primjenom na prostorne i urbanističke planove i sektor saobraćaja, preko postepene primjene u sektoru turizma, upravljanja otpadom, vodnim resursima, eksploatacijom mineralnih sirovina, poljoprivrede i ruralnog razvoja do njegovog razvoja na današnji nivo razrade.

²www.ec.europa.eu

poslove uređenja prostora. Drugi dio postupka odnosno davanje saglasnosti na pomenuti Izvještaj sprovodi organ lokalne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine odnosno služba sa opisanim djelokrugom rada.

Organ nadležan za pripremu plana ne može uputiti isti u dalju proceduru usvajanja bez prethodno pribavljene saglasnosti na Izvještaj o strateškoj procjeni.

Tabela br.1 Okvirna procedura strateške procjene uticaja planova³

Koraci	Nadležni subjekt	Rok	Napomena
Donošenje Odluke o sprovođenju strateške procjene	Nadležni organ za pripremu plana	Istovremeno sa donošenjem Odluke o izradi plana	Donosi se prvo predlog Odluke.
Priprema Izvještaja o strateškoj procjeni	Subjekt koji je u okviru sprovedene tenderske procedure odabran za realizaciju datog posla – obrađivač Izvještaja	Definisan Ugovorom	Vremenski okviri u Ugovorima i za Plan i za SPU trebaju biti gotovo identična.
Sprovođenje postupka učešća javnosti i konsultacije;	Nadležni organ za pripremu plana	30 dana	O sprovedenoj javnoj raspravi sačinjava se Izvještaj.
Razmatranje i uzimanje u obzir rezultata učešća javnosti i konsultacija i njihovo eventualno uključivanje u izvještaj o strateškoj procjeni	Nadležni organ za pripremu planova i Obrađivač Izvještaja	30 dana od dana zavšetka javne rasprave	Dati razloge i argument za prihvatanje odnosno odbijanje dostavljenih primjedbi i sugestija.
Dobijanje saglasnosti na Izvještaj.	Organ nadležan za poslove zaštite životne sredine	30 dana od dana dostavljanja Izvještaja	Bez dobijene saglasnosti na Izvještaj planski dokument se ne može dostaviti

³ Detaljan opis i razrada pojedinih koraka biće data u nastavku Vodiča

			Skupštini na usvajanje
--	--	--	------------------------

U cilju transparentnosti postupka, a u skladu sa prihvaćenim standardima učešća javnosti u donošenju odluka o životnoj sredini, organizuje se javni uvid i javna rasprava u trajanju od 30 dana. U javnoj raspravi mogu učestvovati fizička i pravna lica⁴, a posebno se uzimaju u obzir mišljenja iznijeta od strane zainteresovane javnosti⁵ odnosno onih na koje rješenja predviđena planom utiču ili mogu uticati. **Takođe, u datom postupku naročito se razmatraju mišljenja nevladinih organizacija koje se bave zaštitom životne sredine.** Javna rasprava obezbjeđuje mogućnost uključivanja javnosti u proces planiranja, analizu i ocjenu projektovanih rješenja, otvaranje spornih pitanja i njihovo sagledavanje u različitim perspektivama i interesima, te u krajnjem donošenje opšteprijvatljivih odluka.

U procesu konsultacija organ lokalne uprave nadležan za poslove uređenja prostora može se obratiti Ministarstvu i organu uprave nadležnom za poslove zaštite životne sredine, organima i institucijama nadležnim za poslove zdravlja, ili pak državnim organima i organizacijama i organima lokalne samouprave koji, u skladu sa svojim nadležnostima, imaju obavezu ili interes u donošenju odluka koje se odnose na zaštitu životne sredine.

III Procedura strateške procjene uticaja

Postupak strateške procjene sastoji se od tri faze:

- 1) Donošenje Odluke
  - o sprovođenju strateške procjene uticaja
  - o potrebi sprovođenja strateške procjene uticaja
- 2) Utvrđivanje obima i sadržaja Izvještaja o strateškoj procjeni;
- 3) Odlučivanje o davanju saglasnosti na Izvještaj o strateškoj procjeni.

Strateška procjena je obavezna za planove i programe:

- iz oblasti: poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, lovstva, energetike, industrije uključujući rudarstvo, saobraćaja, telekomunikacija, turizma, regionalnog razvoja, **urbanističkog i prostornog planiranja ili korišćenja zemljišta**, upravljanja morskim dobrom, upravljanja vodama, upravljanja otpadom;
- koji daju okvir za razvoj budućih projekata koji podliježu izradi procjene uticaja na životnu sredinu u skladu sa posebnim propisom;
- koji, **s obzirom na područje u kome se realizuju, mogu uticati na zaštićena područja, prirodna staništa i očuvanje divlje flore i faune.**

---

⁴Javnost je jedno ili više fizičkih ili pravnih lica, udruženja i organizacija.

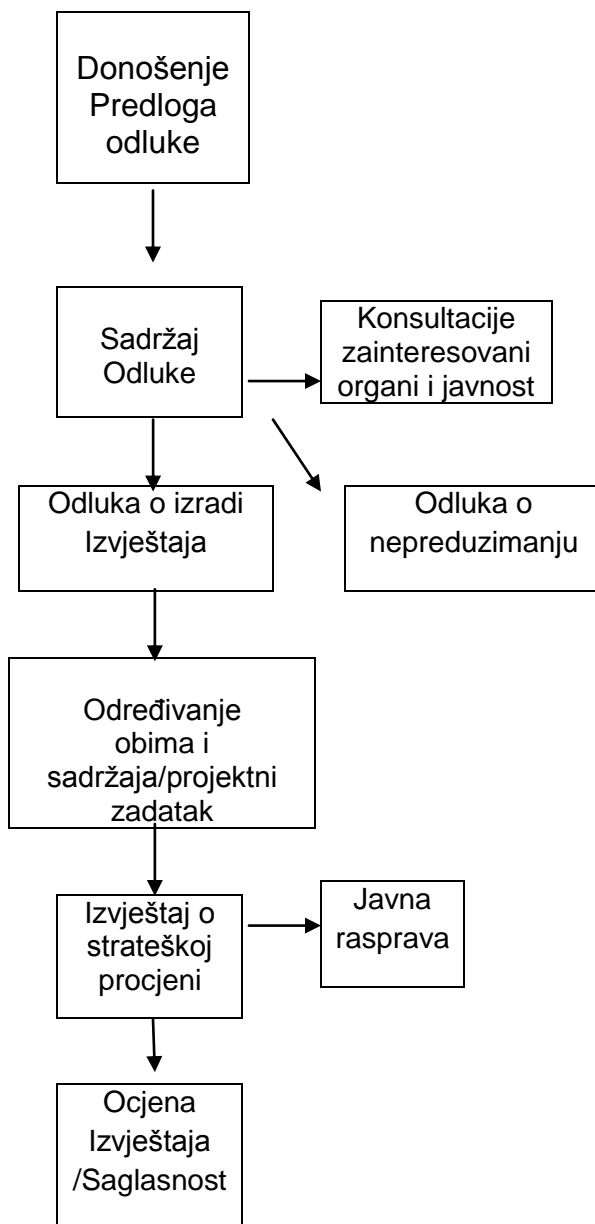
⁵Zainteresovana javnost je javnost na koju plan i program utiče ili može uticati, uključujući i nevladine organizacije koje se bave zaštitom životne sredine i evidentirane su kod organa državne uprave nadležnog za zaštitu životne sredine u skladu sa zakonom.

Za navedene planove donosi se odluka o izradi strateške procjene uticaja.

Za planove kojima se predviđa korišćenje manjih površina na lokalnom nivou, manja izmjena planova i programa ili za one koji daju okvir za razvoj projekata koji podliježu izradi procjene uticaja na životnu sredinu sprovodi se procedura odlučivanja o potrebi izrade strateške procjene uticaja plana na životnu sredinu.

Slika 1 Šema procedure

IV Odlučivanje o potrebi izrade strateške procjene za prostorno planska dokumenta

Iako je Zakonom ova faza definisana kao odlučivanje o potrebi izrade strateške procjene radi se o odlučivanju da li će se sprovesti postupak procjene za određeni, u našem slučaju, prostorno planski dokument.

Odluka se donosi istovremeno sa donošenjem odluke o izradi plana, a donosi je organ lokalne uprave nadležan za poslove uređenja prostora.

Kao što je navedeno za planove iz oblasti ...urbanističkog i prostornog planiranja ili korišćenja zemljišta, ... za one koji daju okvir za razvoj budućih projekata koji podliježu izradi procjene uticaja na životnu sredinu u skladu sa posebnim propisom,... i za one koji, s obzirom na područje u kome se realizuju, mogu uticati na zaštićena područja, prirodna staništa i očuvanje divlje flore i faune donosi se odluka o potrebi izrade strateške procjene.

4.1 Forma Odluke

Odluka ima formu predloga i propisano je da sadrži:

- **vrstu plana i programa** za koji se izrađuje Izvještaj o strateškoj procjeni;
- **osnov** za razvoj plana što u skladu sa predmetom ovog Vodiča znači da su u pitanju planovi koje usvaja Skupština jedinice lokalne samouprave;
- **područje ili geografski obuhvat** za koje se izrađuje plan;
- **prikaz pitanja i problema** vezanih za životnu sredinu u planu koji će biti razmatrani (npr. postojanje zaštićenih prirodnih na prostoru obuhvata plana);
- **razloge za vršenje strateške procjene** (npr. razlozi za izostavljanje pojedinih pitanja i problema vezanih za životnu sredinu u planu iz strateške procjene, ako postoje);
- **obim i vrstu podataka** koji se moraju uključiti u Izvještaj o strateškoj procjeni;
- **način izbora⁶ i obaveze nosioca izrade izvještaja** o strateškoj procjeni, (npr. predlog metodologije, sastav stručnog tima, rok izrade i dr.);
- **zainteresovane organe i organizacije i javnosti i način njihovog učešća** u postupku izrade i razmatranja Izvještaja o strateškoj procjeni (npr. Ministarstvo zdravlja; nevladine organizacije; potrebno je navesti mjesto organizovanja javnog uvida, vremenski okvir);
- **druge podatke** od značaja za izradu Izvještaja o strateškoj procjeni.

---

⁶ Zakonom je definisano da Izvještaj može da izrađuje domaće ili strano pravno lice ili preduzetnik registrovano u Centralnom registru privrednih subjekata, odnosno u odgovarajućem registru nadležnog organa matične države stranog pravnog lica ili preduzetnika, za obavljanje poslova izrade planskih dokumenata, studija i analiza uticaja na životnu sredinu. Pravno lice ili preduzetnik mora obrazovati multidisciplinarni tim sastavljen od stručnih lica kvalifikovanih za analizu svakog elementa Izvještaja...Pravno lice ili preduzetnik koji učestvuje u izradi plana ne može učestvovati u izradi Izvještaja o strateškoj procjeni. (član 16 Zakona);

4.2 Postupak unutar institucije

Organ lokalne uprave nadležan za poslove uređenja prostora, Predlog odluke dostavlja na mišljenje organu lokalne uprave nadležnom za poslove zaštite životne sredine, organu državne uprave nadležnom za poslove zdravlja i drugim zainteresovanim organima i organizacijama i zainteresovanoj javnosti. Predlog odluke objavljuje se u najmanje jednom dnevnom listu koji izlazi na teritoriji lokalne samouprave i elektronskim putem na web strani organa. Shodno Zakonu rok za dostavljanje mišljenja je 15 dana od dana dostavljanja iste. U procesu donošenja konačne odluke dostavljena mišljenja se moraju razmotriti i uzeti u obzir.

4.3 Rok

Organ lokalne uprave nadležan za poslove uređenja prostora u roku od 15 dana od dana isteka roka za dostavljanje mišljenja donosi Odluku o izradi strateške procjene i istu objavljuje u "Službenom listu Crne Gore - Opštinski propisi", kao sastavni dio odluke o izradi plana.

4.4 Kriterijumi za donošenje Odluke

Kao što je navedeno, za planove kojima se predviđa korišćenje manjih površina, manja izmjena ili za one koji daju okvir za razvoj projekata koji podliježu izradi procjene uticaja na životnu sredinu donosi se odluka o potrebi izrade strateške procjene uticaja plana na životnu sredinu. Odluka se zasniva na kriterijumima koji se tiču plana odnosno uticaja na životnu sredinu.

Kriterijumi za odluku podrazumjevaju sagledavanje značaja plana za zaštitu životne sredine i održivi razvoj u smislu ocjene njegovog doprinosa unaprjeđenju kvaliteta okruženja i dostizanja ravnoteže sa ekonomskog, socijalnog i aspekta zaštite životne sredine. Shodno tome, ocjenjuju se problem i mogućnost uticaja na: vazduh; vode i more; zemljište; klimu i klimatske promjene; jonizujuća i nejonizujuća zračenja; buku i vibracije; biljni i životinjski svijet; staništa i biodiverzitet; zaštićena prirodna dobra; stanovništvo i zdravlje ljudi; urbani dio/naselja; kulturnu baštinu; infrastrukturne, industrijske i druge objekte; druge prirodne i stvorene vrijednosti.

Dalje, razmatra se stepen u kome plan utiče na druge planove i programe, a naročito njegov hijerarhijski nivo (ukoliko je sprovedena procedura strateške procjene za plan višeg reda i ukoliko se datim planom ne predviđa veći broj projekata koji bi imali sinergijski uticaj na sredinu na koju se plan odnosi, onda bi to predstavljao važan argument u procesu donošenja ove odluke). U prilog tome sagledava se i stepen kojim

se planom uspostavlja okvir za realizaciju projekata, bilo u pogledu lokacije (uključujući i lokaciju resursa), karakteristika, obima i uslova funkcionisanja.

Tabela br.2 Kriterijumi vezani za plan

Karakteristike životne sredine i mogući uticaji Plan na:	Opis	Karakteristike mogućih uticaja	Značaj mogućih uticaja
1. Vazduh			
1.1 Kakav je kvalitet vazduha na području Plan ?			
1.2 Da li Plan može prouzrokovati promjenu kvaliteta vazduha?			
2. Vode			
2.1. Kakav je kvalitet površinskih voda na području Plana ?			
2.2. Da li Plan može prouzrokovati promjenu kvaliteta površinskih voda?			
2.3. Kakav je kvalitet podzemnih voda na području Plana ?			
2.4 Da li Plan može prouzrokovati promjenu kvaliteta podzemnih voda?			
2.5. Kakav je kvalitet izvorišta vodosnabdijevanja i vode za piće?			
2.6 Da li Plan može dovesti do promjena u kvalitetu izvorišta vodosnabdijevanja i vode za piće?			
2.7. Da li Plan može prouzrokovati promjene u režimu tokova ili poplave?			
3. Zemljište			
3.1. Da li je zemljište izloženo degradaciji i/ili zagađenju?			
3.2. Da li Plan može prouzrokovati degradaciju i/ili zagađenje zemljišta?			
3.3. Da li Plan može prouzrokovati promjenu namjene zemljišta (neracionalno korišćenje)?			

4. Klimu			
4.1. Da li Plan može prouzrokovati emisiju gasova staklene bašte?			
4.2. Da li Plan može prouzrokovati promjenu klime?			
5. Biljni i životinjski svijet			
5.1. Da li na području Plana postoje zaštićene, rijetke ili ugrožene biljne ili životinjske vrste, staništa, ekosistemi?			
5.2. Da li Plan može prouzrokovati promjene biljnog i životinjskog svijeta, staništa ili ekosistema, posebno zaštićenih, rijetkih ili ugroženih vrsta?			
6. Staništa i biodiverzitet			
6.1. Da li na području Plana postoje zaštićena, rijetka ili ugrožena staništa i biodiverzitet?			
6.2. Da li Plan može prouzrokovati promjene staništa ili biodiverziteta, posebno zaštićenih, rijetkih ili ugroženih?			
7. Zaštićena prirodna dobra			
7.1. Da li na području Plana postoje zaštićena prirodna dobra?			
7.2. Da li Plan može prouzrokovati promjene u kvalitetu ili površini zaštićenih prirodnih dobara?			
7.3. Da li Plan može prouzrokovati promjene u režimu zaštite ili načinu korišćenja zaštićenih prirodnih dobara?			
8. Stanovništvo i zdravlje			
8.1. Da li Plan može prouzrokovati promjene u broju stanovnika?			
8.2. Da li Plan može prouzrokovati promjene u zdravlju stanovništva?			

9. Gradove i druga naselja			
9.1. Da li Plan može dovesti do demografskih promjena u načinu ili kvalitetu života ili drugih promjena?			
9.2. Da li Plan može prouzrokovati promjene pristupačnosti i kvaliteta javnih površina?			
10. Kulturno-istorijsku baštinu			
10.1. Da li Plan može ugroziti zaštićena kulturna dobra i njihove "baffer" (zaštitne) zone?			
10.2. Da li Plan može dovesti do promjene režima zaštite zaštićenih kulturnih dobara u smislu njihove degradacije?			
11. Infrastrukturne, industrijske i druge objekte			
11.1. Da li Plan može dovesti do promjene infrastrukture, industrijskih, energetskih i drugih objekata?			
12. Druge stvorene vrijednosti			
12.1. Da li Plan može prouzrokovati promjene u stvaranju otpada i/ili upravljanju otpadom?			
12.2. Da li Plan može prouzrokovati povećanje saobraćaja?			
12.3. Da li Plan može prouzrokovati promjene u nivou buke?			
12.4. Da li Plan može prouzrokovati vibracije, termičko zagađenje, jonizujuće i/ili nejonizujuće zračenje?			
12.5. Da li, na bilo koji drugi način, Plan dovodi do degradacije izgrađenih i nasleđenih fizičkih struktura, pripadajućeg ili posredno vezanog ekosistema ili generalno komfora i kvaliteta			

života i rada ljudi.			
Izvor: Scottish Executive, Welsh Assembly Government, Department of the Environment, Northern Ireland, Office of the Deputy Prime Minister: London: A Practical Guide to the Strategic Environmental Assessment Directive, September 2005.			

Prilikom razmatranja kriterijuma vezanih za uticaje i određivanja njihovog značaja uzima se u obzir njihova vjerovatnoća, intenzitet, složenost, reverzibilnost, vremenska dimenzija (trajanje, učestalost, ponavljanje); prostorna dimenzija: lokacija, geografska oblast, broj izloženih stanovnika, preko-granična priroda uticaja, kumulativna i sinergijska priroda uticaja, rizici po zdravlje ljudi i životnu sredinu; djelovanje na oblasti od prirodnog, kulturnog i drugog značaja: posebne prirodne karakteristike, zaštićena prirodna dobra, kulturna baština, ugrožene oblasti kod kojih je prisutno prekoračenje standarda kvaliteta životne sredine ili granične vrijednosti, intenzivno korišćenje zemljišta, postojeći i mogući rizici recimo za osjetljive i rijetke oblasti, ekosisteme, biljne i životinjske vrste i dr..

Tabela br. 3 Kriterijumi vezani za uticaje

Karakteristike uticaja	Da/ne
<i>Vjerovatnoća, intezitet, složenost, reverzibilnost</i>	
Da li postoji visok stepen vjerovatnoće nastanka uticaja?	
Da li će uticaj biti intenzivan?	
Da li će uticaj biti složen?	
Da li će uticaj biti ireverzibilan?	
Da li će uticaj biti teško izbjeći, umanjiti, popraviti ili kompenzovati uticaj?	
<i>Vremenska dimenzija (trajanje, učestalost)</i>	
Da li će uticaj dugo trajati?	
Da li će uticaj biti trajan ili privremen?	
Da li će uticaj biti neprekidan ili povremen?	
Da li će uticaj biti učestao ili rijedak?	
<i>Prostorna dimenzija</i>	
Kakav će biti uticaj obzirom na lokaciju Plana ?	
Da li će se uticaj prostirati na velikom području?	
Da li će uticaj obuhvatiti veliki broj stanovnika?	

Da li može doći do uticaja van granica regiona ili zemlje (prekogranični uticaj)?	
<i>Kumulativna i sinergijska priroda uticaja</i>	
Da li uticaj može biti kumulativan?	
Da li uticaj može biti sinergijski?	
Rizici po ljudsko zdravlje i životnu sredinu?	
Da li će se javiti rizici po ljudsko zdravlje (industrijski udesi itd.)?	
Da li će se javiti rizici po životnu sredinu (industrijski udesi itd.)?	
Da li može doći do velikih promjena ljudskog zdravlja i životne sredine?	
<i>Djelovanje na zaštićena područja</i>	
Da li će doći do uticaja na prirodne vrijednosti?	
Da li će doći do uticaja na područja ili predjele sa priznatim nacionalnim ili međunarodnim statusom zaštite?	
Da li će doći do uticaja na zaštićena kulturna dobra i pripadajuće bffer zone?	
Da li će postojati rizik od uticaja na zaštićene lokacije, područja, karakteristike?	
<i>Djelovanje na ugrožena područja</i>	
Da li će doći do uticaja u gusto naseljenom području?	
Da li će doći do uticaja u području sa prekoračenim standardima kvaliteta ili graničnim vrijednostima?	
Da li će doći do uticaja u području sa intenzivnim korišćenjem zemljišta?	
Da li će doći do uticaja u području sa postojećim rizicima?	
Da li će doći do uticaja u području sa smanjenim kapacitetom životne sredine?	
Da li će doći do uticaja u području posebno osjetljive oblasti?	
Da li će doći do uticaja u području ekosistema?	
Da li će doći do uticaja u području zaštićenih ili rijetkih vrsta flore i faune?	
Izvor: Scottish Executive, Welsh Assembly Government, Department of the Environment, Northern Ireland, Office of the Deputy Prime Minister: London: A Practical Guide to the Strategic Environmental Assessment Directive, September 2005.	

Ukoliko se na osnovu kriterijuma utvrdi da je potrebno sprovođenje procedura strateške procjene, organ lokalne uprave nadležan za poslove uređenja prostora donosi odluku prema ranije opisanom postupku za planove za koje je obavezna procjena uticaja.

Radi odgovarajuće analize, Zakonom o zaštiti prirode je postavljena obaveza da je prije izrade planova, nosilac pripremnih poslova na izradi i donošenju plana, dužan da organu uprave nadležnom za poslove zaštite životne sredine (Agencija za zaštitu životne sredine) podnese zahtjev za izdavanje akta o uslovima zaštite prirode.

Navedeni zahtjev sadrži:

- podatke o lokaciji i prostornom obuhvatu sa odgovarajućim kartografskim i grafičkim priložima;
- kratak opis ciljeva zbog kojih se plan izrađuje, namjeravane aktivnosti na njegovoj realizaciji i očekivani rezultati;
- vremenski period potreban za realizaciju dokumenata.

Na osnovu zahtjeva izdaje se akt o uslovima zaštite prirode koji naročito sadrži:

- podatke o prirodnim vrijednostima lokacije, vrstama biljaka, životinja i gljiva, objekata geonasljeđa i predjela u granicama prostornog obuhvata dokumenata;
- podatke o zaštićenim prirodnim dobrima, uključujući prirodna dobra planirana za zaštitu, odnosno koja su u postupku stavljanja pod zaštitu, odnosno podatke o ekološki značajnim lokalitetima i tipovima staništa;
- podatke o ustanovljenim režimima i mjerama zaštite i korišćenja prirodnih resursa i dobara;
- uslove, odnosno zabrane i ograničenja pod kojima se radnje, aktivnosti i djelatnosti mogu realizovati;
- biološke, tehničke i tehnološke mjere zaštite prirode koje treba primijeniti.

U slučaju da podnosilac zahtjeva u roku od dvije godine od dana dostavljanja akta ne otpočne aktivnosti za koje je akt o uslovima zaštite prirode izdat, dužan je da podnese zahtjev za izdavanje novog akta.

4. 5 Odluka o nepreduzimanju

Za planove za koje se zaključi da nije potrebna izrada strateške procjene navedeni organ donosi odluku o nepreduzimanju. Odluka sadrži podatke o vrsti plana, razlozima, kriterijumima na osnovu kojih je ocijenjeno da ne postoji mogućnost značajnih uticaja na životnu sredinu i druge relevantne podatke na osnovu kojih je odlučeno da se ne radi Izvještaj o strateškoj procjeni.

Primjer odluke o nepreduzimanja dat je u Dodatku 1.

V Utvrđivanje obima i sadržaja Izvještaja o strateškoj procjeni

Izvještaj o strateškoj procjeni je dio dokumentacije koja se prilaže uz plan i sadrži identifikaciju, opis i procjenu mogućih značajnih uticaja na životnu sredinu, uključujući i prekogranične uticaje zbog realizacije plana, razmatrana i usvojena varijantna rješenja, kao i mjere za smanjenje negativnih uticaja na životnu sredinu.

Projektom zadatkom za Izvještaj o strateškoj procjeni definiše se obim i sadržaj kojim se procjenjuju mogući značajni uticaji na životnu sredinu do kojih može doći realizacijom plana. Prilikom definisanja zahtjeva vodi se računa o ciljevima i geografskom obuhvatu plana i specifičnostima prostora za koji se isti donosi.

Odabir nosioca izrade Izvještaja vrši se u skladu sa procedurom propisanom posebnim zakonom kojim se definiše postupak javne nabavke.

5.1 Sadržaj Izvještaja

Izvještaj treba da obuhvati:

- 1) kratak pregled sadržaja i glavnih ciljeva plana i odnos prema drugim planovima i programima;
- 2) opis postojećeg stanja životne sredine i njenog mogućeg razvoja, ukoliko se plan ne realizuje;
- 3) identifikaciju područja za koja postoji mogućnost da budu izložene značajnom riziku i karakteristike životne sredine u tim područjima;
- 4) postojeći problemi u pogledu životne sredine u vezi sa planom, uključujući naročito one koje se odnose na oblasti koje su posebno značajne za životnu sredinu, kao što su staništa divljeg biljnog i životinjskog svijeta sa aspekta njihovog očuvanja, posebno zaštićena područja, nacionalni parkovi ili morsko dobro;
- 5) opšti i posebni ciljevi zaštite životne sredine ustanovljeni na državnom ili međunarodnom nivou koji su od značaja za plan i način na koji su ovi ciljevi, kao i svi ostali aspekti od značaja za životnu sredinu, bili uzeti u razmatranje u procesu pripreme;
- 6) moguće značajne posljedice po zdravlje ljudi i životnu sredinu, uključujući faktore kao što su: biološka raznovrsnost, stanovništvo, fauna, flora, zemljište, voda, vazduh, klimatski činioci koji utiču na klimatske promjene, materijalni resursi, kulturno nasleđe, uključujući arhitektonsko i arheološko nasleđe, pejzaž i međusobni odnos ovih faktora;

- 7) mjere predviđene u cilju sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja, u najvećoj mogućoj mjeri, bilo kog značajnog negativnog uticaja na zdravlje ljudi i životnu sredinu do koga dovodi realizacija plana;
- 8) pregled razloga koji su poslužili kao osnova za izbor plana sa aspekta razmatranih **varijantnih rješenja** koje su uzete u obzir, kao i opis načina procjene, uključujući i eventualne teškoće do kojih je prilikom formulisanja traženih podataka došlo (kao što su tehnički podaci ili nepostojanje know-how);
- 9) prikaz mogućih značajnih prekograničnih uticaja na životnu sredinu;
- 10) opis programa praćenja stanja životne sredine, uključujući i zdravlje ljudi u toku i nakon realizacije plana (monitoring);
- 11) zaključci do kojih se došlo tokom izrade izveštaja o strateškoj procjeni predstavljene na način razumljiv javnosti;
- 12) rezime.

Prilikom obrade pojedinih djelova Izveštaja navodi moraju da budu potkrijepljeni činjenicama, da se upotrebljavaju odgovarajući termini i jasne formulacije, te da korišteni podaci i informacije budu inovirani i adekvatni.

5.1.1 Kratak pregled sadržaja i glavnih ciljeva plana i odnos prema drugim planovima i programima;

5.1.1.1 Sadržaj i glavni ciljevi plana

Osnovu Izveštaja o strateškoj procjeni čini plan kojim se utvrđuje okvir za razvoj određene oblasti, odnosno njegovi ciljevi i prostorni obuhvat. Takođe, u ovom dijelu trebaju biti obrađeni formalni/legalni status plana, vremenski okvir na koji se odnosi i osnovne osobenosti teritorije u smislu prirodnih i demografskih karakteristika. Alatkne koje se koriste za prikaz su geografski informacioni sistem, mape ili se daju inputi gdje se isto može naći. Potrebno je izdvojiti opšte strateške aktivnosti kako bi se već u ovoj fazi odabrali segmenti plana na koje će se odnositi procjena.

Važna komponenta ovog dijela razrade su razmatranje ciljeva postavljenih planom odnosno koji se to ciljevi procesom strateške procjene žele dostići i njihov međusobni odnos u smislu preklapanja odnosno razmimoilaženja.

5.1.1.2 Hijerarhijski nivo Plana

Pri navedenom treba imati u vidu da se Izveštaj o strateškoj procjeni izrađuje za planove na različitim hijerarhijskim nivoima, tako da treba razmotriti njihovu međusobnu usklađenost u dijelu smjernica vezanih za procjenu uticaja na životnu sredinu, kao i nivo plana koji je predmetom razrade. Ovo naročito kada je u pitanju odnos plana sa drugim planovima i programima, kao i politikama koje se tiču posebnih, ali relevantnih sektora (turizam, upravljanje otpadom, ruralni razvoj i dr.). Navedeno nameće i donošenje ocjene vezane za obuhvat pitanja u smislu

sagledavanja ciljeva i težnji pomenutih dokumenata u kontekstu njihovog uticaja na rješenja u planu odnosno kako predmetni plan utiče na iste po karakterističnim pitanjima iz oblasti zaštite životne sredine (vazduh, voda, zemljište, biodiverzitet, klimatske promjene i dr.). Procjena se bavi sinergijskim i kumulativnim uticajima i efektima.

Prilikom obrade pojedinih stavova nesporno se mora praviti veza sa zakonskim odredbama i usvojenim dokumentima, pa je važno da isti budu važeći. U tom pravcu **preporuka je da organ koji priprema Projektni zadatak priloži spisak relevantne zakonske regulative i dokumentacije (politike, strategije, planovi, programi i dr.).**

Lista određenih strateških i planskih dokumenata koji mogu biti relevantni za dato pitanje:

- Prostorno planski dokumenti (nacionalni i lokalni);
- Strategije i planovi korišćenja zemljišta (npr. ruralni razvoj, zaštićena prirodna dobra, razvoj saobraćaja, stanovanje);
- Razvojne nacionalne i lokalne strategije;
- Planovi upravljanja otpadom (nacionalni i lokalni);
- Nacionalna strategija održivog razvoja;
- Nacionalna strategija upravljanja kvalitetom vazduha;
- Nacionalna strategija o klimatskim promjenama;
- Planovi adaptacija na klimatske promjena (nacionalni i lokalni);
- Nacionalni plan borbe protiv dezertifikacije zemljišta;
- Nacionalna strategija integralnog upravljanja obalnim područjem;
- Lokalni planovi zaštite životne sredine; i dr
- Zakonska regulativa u oblastima uređenja prostora i zaštiti životne sredine
- Međunarodni ugovori - Konvencije

5.1.2 Opis postojećeg stanja životne sredine i njenog mogućeg razvoja, ukoliko se plan ne realizuje;

5.1.2.1 Polazište procjene uticaja

Polazište procjene uticaja je svakako postojeće stanje životne sredine zasnovano na analizama prikupljenih, odgovarajućih, što potpunijih podataka i informacija. Zakonskom regulativom u ovoj oblasti definisano je da je „životna sredina prirodno okruženje: vazduh, zemljište, voda i more, biljni i životinjski svijet; pojave i djelovanja: klima, jonizujuća i nejonizujuća zračenja, buka i vibracije, kao i okruženje koje je stvorio čovjek: gradovi i druga naselja, kulturno-istorijska baština, infrastrukturni, industrijski i drugi objekti“, tako da se zahtjevana aktivnost odnosi na navedeno. Cilj je da se na osnovu ocjena stanja, identifikuju pitanja životne sredine i trendova koji karakterišu područje na koje se plan odnosi, što u krajnjem obezbjeđuje mogućnost praćenja i/ili razmatranja potencijalnih uticaja.

5.1.2.2 Osnovne informacije i podaci

Informacije trebaju biti relevantne i prikladne u odnosu na prostornu dimenziju plana. Tokom razrade zahtjeva u projektnom zadatku treba se držati postavljenog koncepta, tako da iz jednog poglavlja proizilazi sadržina narednog, naravno sa akcentom na konkretnost pojedinačnih pitanja, tako da dobijeni dokument dobije svoju cjelovitost.

Osnovne informacije mogu biti kvantitativne i kvalitativne i uglavnom je cjelishodno uključiti kombinaciju oba vida podataka. Kvantitativne informacije uglavnom se koriste kao rezultati postojećeg monitoringa ili istraživanja, dok su kvalitativne informacije zasnovane na evaluaciji i analizi. Međutim, za potrebe ove procedure kvalitativne informacije trebaju biti utemeljene sa jasnim i nedvosmislenim obrazloženjima.

Prihvatljivi su različiti oblici izražavanja informacija i podataka: u obliku teksta, mapa, grafikona, tabela i slično. Isto tako, radi provjere podataka i njihovog ažuriranja, a i same prihvatljivosti dokumenta potrebno je pozivanje na izvore podataka i navođenje referenci.

Postoje različiti izvori i oblici informacija, te je značajno sagledati sve mogućnosti, prije nego se donese odluka o prikupljanju novih podataka. Izvori informacija uključuju:

- Informacije uključene u druge strategije, planove ili programe, koji definišu kontekst za pripremu plana;
- Naučne institucije i pružaoce usluga (npr. konsultativna tijela), koji mogu obezbjediti podatke o životnoj sredini, kao i tehničke savjete i informacije;
- Ostali konsultanti i predstavnici javnosti, koji često posjeduju znanja o planskom području.

Izvori podataka trebaju biti precizno navedeni⁷.

5.1.2.3 Vrste podataka i informacija

Relevantnost podataka koji se traže, zavise od prirode i nivoa plana i mogu biti:

- Statistički pregled područja: površina, trenutni i procijenjeni budući broj stanovnika, gustina naseljenosti, veličina naselja, korišćenje zemljišta, i dr.;

---

⁷ Precizan navod autora, naziv dokumenta, godina objave; Izvor podataka, godina obrade.

- Opis fizičkih karakteristika područja: topografija, karakteristike pejzaža, raspoloživost prirodnih resursa (površinske i podzemne vode, kvalitet zemljišta, mineralni resursi, itd.), sa naročitim osvrtom na neobnovljive resurse;
- Rezultati praćenja stanja pojedinih segmenata životne sredine (vode, vazduha, zemljišta, biodiverziteta, buke, radioaktivnosti, klimatskih promjena i dr.);
- Lokacija i tip zaštićenih područja i zaštićenih vrsta i stepen u kojem trpe ili postoji vjerovatnoća da trpe pritiske usljed razvoja;
- Tipovi ili obrasci razvoja, koji mogu biti povezani sa problemima u životnoj sredini ili mogu biti povoljni sa aspekta životne sredine (industrijski objekti, infrastruktura, turistički kompleksi, rekreacione i zelene površine, sportski objekti, izvori buke i vibracija, jonizujućeg i nejonizujućeg zračenja, rizici od poplava, svjetlosno zagađenja i dr.).

5.1.2.4 Ocjena valjanosti dostupnih podataka i informacija

Iskustva su pokazala da sve informacije nisu dostupne ili ne postoje. U tom slučaju obrađivač Izvještaja treba da razmotri da li je potrebno unaprijediti postojeće/raspoložive informacije, i da da preporuku da se isto uključi kao predlog za razradu u okviru monitoringa implementacije plana. Kako god, bilo bi dobro da se ukaže koji je to nivo do kojeg je bilo moguće obezbijediti zahtjevane osnovne podatke odnosno da se da pregled nedostajućih podataka, kao i da se iznesu razlozi za nedostupnosti istih. U tom smislu mogu poslužiti procjene, da li je postavljena problematika adekvatno obrađena i ukoliko nije šta su razlozi.

5.1.2.5 Projekcija razvoja ukoliko se plan ne realizuje

Shodno definisanom zahtjevu potrebno je dati projekciju mogućeg razvoja ukoliko se prostorno planski dokument ne bi realizovao, kao i identifikovanje eventualnog postojanja područja koje se može označiti kao „degradirano“. Navedeno treba bazirati na vrlo kratkoj analizi realizacije predhodnih planskih rješenja na pojedine segmente (ukoliko postoje), da li je i kakav to uticaj imalo i zašto, kao i na predpostavkama „šta bi bilo, kad bi bilo“. U slučaju da ne postoji važeće plansko rješenje za dato područje potrebno je dati procjenu koje su to dobrobiti odnosno koje su to štete izbjegnute.

Ovaj odjeljak Izvještaja treba da bude preliminarna pretpostavka za naredna poglavlja, a naročito za sledeće i ono koje se odnosi na odabir alternativa.

5.1.3 Identifikacija područja za koja postoji mogućnost da budu izložena značajnom riziku i karakteristike životne sredine u tim područjima;

Prepoznavanjem problema vezanih za životnu sredinu stvaraju se uslovi za definisanje ključnih spornih pitanja i unaprjeđenja postavljenih ciljeva. Uzimajući u obzir „rezultate“ dobijene razradom predhodnog poglavlja, u kojem su se sagledavali stanje i problemi, to se čini važnim razmatranje potencijalnih problema koji se mogu javiti u određenim područjima na koje se plan odnosi.

5.1.3.1 Identifikacija područja

Prilikom obrade ovog pitanje treba razmotriti:

- Prostornu oblast gdje će doći do značajnog razvoja tokom vremenskog perioda na koji se plan donosi.
- Ranija iskustva sa prepoznatim spornim pitanjima u drugim planovima. Konsultovati relevantne organe i javnost.
- Kakva vrsta/tip razvoja će biti u pitanju i kakve je uticaje moguće očekivati i u kom stepenu?
- Da li postoje dijelovi područja (poput zaštićenih dobara, područja sa osjetljivim vodotocima ili područja izuzetnih vrijednosti) koja su osjetljivija na razvoj u odnosu na ostala, te koja je vjerovatnoća da ova područja i na koji način budu izložena uticajima rješenja iz plana?
- Da li postoje već prepoznata „degradirana područja“ i ako jesu, kakva su rješenja za njih ponuđena?
- Da li postoje tenzije sa drugim planovima i ciljevima zaštite životne sredine?
- Da li su moguće tenzije između budućih uslova i postojećih ciljeva i obaveza?

Sušтина je identifikovati određena područja/oblasti koja će biti izložena riziku realizacijom planskih rješenja. Rizici za određeno područje/oblast se ocjenjuju na osnovu kapaciteta sredine i uticaja realizacije predviđenih planskih rješenja. U tom smislu, obrada sadržaja ovoga poglavlja, trebala bi biti usmjerena na sagledavanje interakcije onoga šta predviđa planski dokumenat i životne sredine. Na osnovu datih procjena odnosno identifikovanih područja rizika stvaraju se pretpostavke za razradu preostalih djelova Izvještaja prema zahtjevanoj formi.

5.1.3.2 Karakteristike identifikovanih područja

Razrada ovog poglavlja trebala bi da posluži obrađivaču Plana da iznađe najkvalitetnija rješenja kada je u pitanju zaštita životne sredine prostora na koji se isti odnosi (naravno ukoliko se procesi izrade plana i Izvještaja sprovode shodno zakonom predviđenom vremenskom dinamikom tj. uporedo).

I u ovom, kao i predhodnim poglavljima, treba adekvatno obrazložiti na osnovu kojih parametara se zasnivaju iznešene tvrdnje u smislu izdvajanja npr. postojećih

kvantitativnih podataka o koncentraciji zagađujućih materija u vazduhu odnosno njihova projekcija; kvalitativnih podataka o biodiverzitetu, kao i procjeni njegove vrijednosti u smislu eventualnog značaja za zaštitu; trendovi ekstremnih pojava karakterističnih za dato područje i njihove posljedice (poplave, požari), stepen izgrađenosti, namjena prostora i dr..

Za svaki odabrani indikator potrebno je prikupiti dovoljno informacija da se odgovori na pitanja kao što su:

1. Koliko je dobra ili loša sadašnja situacija? Da li trendovi pokazuju da će biti bolje ili lošije?
2. Koliko daleko je sadašnja situacija od pojedinih ustanovljenih standarda ili ciljeva?
3. Da li su pogođeni naročito osjetljivi ili važni elementi životne sredine (npr. ranjiva socijalna grupa, neobnovljivi resursi, ugrožene vrste, rijetka staništa)?
4. Da li su problemi povratni ili nepovratni odnosno stalni ili povremeni?
5. Koliko je teško izvršiti obnovu ili sanirati štetu?
6. Da li su stalno prisutni značajni kumulativni ili sinergijski efekti? Da li se očekuju takvi efekti u budućnosti?

5.1.4 Postojeći problemi u pogledu životne sredine u vezi sa planom i programom, uključujući naročito one koje se odnose na oblasti koje su posebno značajne za životnu sredinu, kao što su staništa divljeg biljnog i životinjskog svijeta sa aspekta njihovog očuvanja, posebno zaštićena područja, nacionalni parkovi ili morsko dobro;

Svrha koncepta sadržaja Izvještaja je da se pored pomenutog kontinuiteta suštinski pojedina pitanja izdvajaju u smislu produblivanja njihove elaboracije.

Identifikovanje problema je mogućnost da se odrede ključna pitanja i unaprijede ciljevi strateške procjene uticaja.

Svjesni smo da se suočavamo sa mnogim problemima vezanim za životnu sredinu. Ipak, poenta je sagledati važnost i procijeniti težinu tih problema na bazi ranijih iskustava sa prepoznatim spornim pitanjima u drugim planovima. Pri tome treba uzeti u obzir identifikovane moguće tenzije sa drugim planovima i ciljevima zaštite životne sredine, kao i između sadašnjih ili budućih uslova i postojećih ciljeva. **Važan element su saznanja proizašla iz konsultacija sa relevantnim organima i javnošću.** Podrazumjeva se da će identifikacija problema biti zasnova na dokazima koji se odnose na osnovne podatke i informacije.

5.1.4.1 Oblasti od posebnog značaja

U okviru ovog odjeljka prepoznate ugrožene oblasti treba razraditi i kroz prizmu njihovog uticaja na ciljeve i projektovana rješenja planskog dokumenta. Navedeno

se naročito odnosi **na ograničenja koja se moraju uzeti u obzir usled postojanja posebno vrijednih prirodnih karakteristika na datom prostoru.** Ovdje je važno imati na umu da je u pomenutoj Direktivi 2001/42/EC dati zahtjev vezan za druge pravne tekovine EU koja se odnosi na pitanja staništa i divljih ptica odnosno obaveze država članica da uspostave ekološku mrežu (Natura 2000) i obezbjede povezivanje i očuvanje stanišnih tipova u povoljnom stanju, odnosno obnavljanje staništa u kojima je narušeno povoljno stanje.

Shodno navedenom, a u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti prirode u koji su transponovani zahtjevi direktiva o staništima i pticama, planiranje, uređenje i korišćenje prostora i prirodnih resursa i dobara može se vršiti samo na osnovu prostorno-planske i projektne dokumentacije, u skladu sa mjerama i uslovima zaštite prirode koji su određeni u svrhu očuvanja prirodnih vrijednosti. Zabranjeno je korišćenje prostora i prirodnih resursa i dobara na način kojim se prouzrokuje trajno narušavanje biološke, geološke, hidrološke, klimatske, pedološke i predione raznovrsnosti.

Kako je navedenim Zakonom o zaštiti prirode definisana obaveza da planovi moraju da sadrže mjere i uslove zaštite prirode, to je neophodno da se Izvještajem isto obradi.

Mjere i uslovi zaštite prirode, između ostalog, odnose se na pregled zaštićenih i registrovanih prirodnih dobara; mjere za očuvanje biološke, geološke i predione raznovrsnosti; mjere zaštite i unaprjeđivanja zaštićenih i registrovanih prirodnih dobara; mjere za održavanje i upravljanja u skladu sa ekološkim potrebama staništa unutar zaštićenih zona i van njih; mjere za obnavljanje uništenih staništa; mjere, metode i tehnička sredstva koja doprinose očuvanju povoljnog statusa vrsta; mjere zaštite iz planova upravljanja zaštićenim prirodnim dobrima i ekološki značajnim lokalitetima; smjernice za realizaciju projekata pejzažne arhitekture, odnosno uređenja terena, a u skladu sa karakteristikama teritorije na koju se plan odnosi.

5.1.5 Opšti i posebni ciljevi zaštite životne sredine ustanovljeni na državnom ili međunarodnom nivou koji su od značaja za plan i način na koji su ovi ciljevi, kao i svi ostali aspekti od značaja za životnu sredinu, bili uzeti u razmatranje u procesu pripreme;

Cilj predstavlja iskaz o tome šta se želi ostvariti ili čemu se teži, uz jasno definisan pravac promjene. Ostvarivanje ciljeva podrazumjeva i opis načina njegovog dostizanja, promjene do kojih se dolazi, kao i indikatore kojima se mjeri napredak.

5.1.5.1 SPU ciljevi⁸

Direktiva ne zahtjeva da se za stratešku procjenu definišu posebni ciljevi, već se široko primjenjuju postojeći ciljevi i vizije zaštite životne sredine iz nacionalnih politika, strategija, planova i programa i međunarodnih dokumenata i na taj način se obezbjeđuje odgovarajući nivo njihovog razmatranja u datom procesu (npr. Nacionalna strategija održivog razvoja; Lokalni planovi zaštite životne sredine; Lokalni energetska plan; Planovi upravljanja otpadom; Planovi adaptacija na klimatske promjena i dr.). Ipak, navedene ciljeve treba prilagoditi za razmatrani plan i definisati ih kao specifične.

Iako nisu posebno zahtjevani Direktivom SPU, ciljevi su prepoznati način razmatranja efekata na životnu sredinu plana i upoređivanja sa efektima alternativa. Usporedbom sa ciljevima plana može se konstatovati da je njihova svrha različita, mada se u pojedinim slučajevima oni poklapaju. **Uloga SPU ciljeva se posmatra kroz prizmu njihove upotrebe da se pokaže da li su ciljevi plana korisni za životnu sredinu, te koji su efekti alternativa.** Na osnovu dobijenih rezultata vrši se njihovo poboljšanje i usklađivanje. Na primer unaprjeđenje biodiverziteta može biti cilj i za plan i za SPU, ali plan pored pomenutog, može imati i specifični cilj, koji se odnosi na zaštitu pojedinačnog lokaliteta divljine. Suština je da se kroz određeni vid „testiranja“ sagleda da li i u kolikoj mjeri pojedinačni cilj doprinosi generalnom.

5.1.5.2 Ciljevi Plana

Kao polazna osnova za razmatranje zahtjeva ovog dijela Izvještaja su svakako ciljevi prostornog plana na koji se proces strateške procjene odnosi. Opšte prihvatljiva i usvojena politika razvoja zasnovana je na principu održivosti, tako da se i pomenuti ciljevi zasnivaju na ovom principu. U tom pravcu smjernice, vizije i ciljevi strateške procjene treba da doprinesu promovisanju da plan bude „više prijateljski orijentisan prema životnoj sredini“ i da projektovana rješenja podrže koncept održivog razvoja.

U Izvještaj moraju biti uključeni i obavezujući ciljevi koji postoje i prihvaćeni su, nezavisno od procesa strateške procjene i odnose se na zaštitu životne sredine, ali i oni koji se tiču ekonomske i socijalne komponente održivog razvoja.

Izvještajem se definišu i tzv. ciljevi koji su uobličeni tako da „testiraju“ efekte plana na životnu sredinu ili da omogućе poređenje efekata identifikovanih alternativa. Isto tako, sastavni dio Izvještaja mogu biti ciljevi koji proizilaze iz informacija o stanju i prepoznatih problema u životnoj sredini planskog područja. Ciljevi mogu biti

---

⁸ Prema članu 2 Zakona, ciljevi izrade strateške procjene su: obezbjeđivanje da pitana životne sredine i zdravlja ljudi budu potpuno uzeta u obzir prilikom razvoja planova i programa; uspostavljanje jasnih, transparentnih i efikasnih postupaka za stratešku procjenu; obezbjeđivanja učešća javnosti; obezbjeđivanje održivog razvoja; unaprjeđenja nivoa zaštite zdravlja ljudi i životne sredine.

formulisani tako da budu mjerljivi, npr. umjesto “redukovati emisiju gasova staklene bašte”, navesti “redukovati emisije CO₂ za 20% do 2020. godine”.

5.1.5.3 Ciljevi i indikatori

Na osnovu definisanih ciljeva vrši se izbor odgovarajućih indikatora koji će se koristiti u izradi strateške procjene.

Tabela br.4 Procjena sektora

SPU sektori/teme	SPU ciljevi u skladu sa lokalnim okolnostima	Mogući SPU indikatori
Flora i fauna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Izbjeći oštećenja određenih “divljih” i geoloških lokaliteta i zaštićenih vrsta; ▪ Održavanje nivoa biodiverziteta na datom prostoru izbjegavanjem aktivnosti koje će dovesti do njegovog nepovratnog gubitka; ▪ Vratiti odgovarajući nivo održivosti karakterističnim staništima i vrstama; ▪ Obezbjediti održivo upravljanje ključnim divljim lokalitetima i ekološkim procesima od kojih oni zavise; ▪ Predvidjeti mogućnosti za ljude da dođu u kontakt sa divljim 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Analiziran nivo štete određenih lokaliteta odnosno vrsta; ▪ Dostizanje ciljeva postavljenih u akcionom planu za biodiverzitet lokalne samouprave na koju se planski dokument odnosi; ▪ Elaborirani uslovi lokaliteta od nacionalne važnosti, lokaliteta od naučnog i istraživačkog značaja i sl.; ▪ Dostizanje definisanih standarda zelenih prostora; ▪ Broj odnosno površina zaštićenih prirodnih dobara od lokalnog značaja.

	životinjama i njihovim staništima.	
Stanovništvo i ljudsko zdravlje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uspostaviti uslove za unaprjeđenje zdravlja i smanjenje zdravstvenih smetnji; ▪ Promovisati “zdravi život”; ▪ Zaštititi i poboljšati ljudsko zdravlje; ▪ Smanjiti buku i vibracije; ▪ Povećati mogućnosti za rekreaciju 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Veličina populacije; ▪ Promjene u demografiji; ▪ Očekivani nivo godina starosti/stopa smrtnosti kod djece; ▪ Nivo uzročne smrtnosti; ▪ Broj saobraćajnih, pješačkih i biciklističkih nesreća; ▪ Broj ljudi pogođenih ambijentalnim nivoom buke; ▪ Udio mirnih područja;
Voda i zemljište	<ul style="list-style-type: none"> • Ograničiti zagađenje vode do nivoa kojim se neće ugroziti prirodni sistemi; • Održavati crpljenje vode, proticanje i ponovno punjenje do pune nosivosti (uključujući buduće kapacitete); • Smanjiti kontaminaciju i sačuvati kvalitet i kvantitet tla; • Smanjiti količine otpada, ponovo ga koristiti kroz 	<ul style="list-style-type: none"> • Kvalitet (biološki i hemijski) rijeka, kanala i drugih slatkovodnih tijela; • Kvalitet i kvantitet podzemnih voda; • Upotreba vode (od strane sektora uključujući i gubitke), dostupnost i udio recikliranja; • Dostupnost vode za vodno-zavisna staništa, naročito za močvare; • Količina / izgubljenih “greenfield”⁹ /

⁹“Greenfield” - nerazvijene lokacije koje se planiraju komercijalizovati

	<p>ricikliranje, kompostiranje ili povrat kroz proizvodnju energije;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Održavanje i obnova ključnih ekoloških procesa (npr. hidrologija, kvalitet voda, obalni procesi). 	<p>“brownfield”¹⁰ zemljište i njihova dostupnost za ponovnu upotrebu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Broj kuća pogođenih slijeganjem, klizištima, nestabilnostima itd.; • Gustina stanovanja; • Odlaganje otpada na deponiju; • Zagađenost zemljišta; • Rizik od poplava.
Vazduh	<ul style="list-style-type: none"> • Ograničiti zagađenje vazduha do nivoa kojim se neće ugroziti prirodni sistemi; • Smanjiti potrebe za transportom; • Smanjiti bolesti respiratornih organa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj dana kada je zabeleženo zagađenje vazduha; • Nivoi ključnih zagađivača vazduha / po sektorima i po broju stanovnika; • Dostizanje graničnih vrijednosti emisija; • Pristup uslugama /servisima; • Udaljenost distanci po osobi, po godini za određeni način transporta; • Volumen saobraćaja.
Klima	<ul style="list-style-type: none"> • Smanjenje emisija gasova staklene bašte; • Smanjenje ranjivosti na posljedice klimatskih 	<ul style="list-style-type: none"> • Korišćenje energije; • Energija proizvedena iz obnovljivih izvora i prisutnost kogeneracije

¹⁰“Brownfield” - ranije zagađena teritorija koja se sada može prenamjeniti

	<p>promjena poput poplava, prekida transporta usled ekstremnog vremena, itd..</p>	<p>električne u toplotnu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Potrošnja energije po objektima; • Emisija ugljen dioksida (CO₂); • Rizik od poplava;
<p>Kulturna baština i pejzaž</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zaštita istorijskih objekata, arheoloških lokaliteta i drugih istorijski vrijednih odlika; • Urediti trgove, prostore i izgraditi zgrade u kojima će se dobro raditi i osećati; • Zaštiti i unaprijediti pejzaž naročito u određenim područjima; • Zaštita različitosti i lokalnih posebnosti i vrijednosti; • Unaprijediti kvalitet i kvantitet javnih prostora. 	<ul style="list-style-type: none"> • Procenat objekata i arheoloških nalazišta koji su izloženi riziku; • Funkcionalnost objekata: korišćenje, pristup, prostor; • Uticaj zgrada: forma i materijali, urbana i socijalna integracija, karakter i inovacija; • Procenat odabranih zemljišta naročitog kvaliteta ili vrijednosti uključujući javno pristupačno zemljište; • Udio stanovništva koje se nalazi na udaljenosti od 200 metara od parkova i otvorenih prostora;
<p>Izvor: Scottish Executive, Welsh Assembly Government, Department of the Environment, Northern Ireland, Office of the Deputy Prime Minister: London: A Practical Guide to the Strategic Environmental Assessment Directive, September 2005.</p>		

5.1.5.4 Analiza kompatibilnosti

Sledeća razmatranja su relevantna za ovu fazu:

- Razvoj SPU ciljeva i indikatora i prikupljanje osnovnih informacija međusobno se podupiru. Ciljevi postaju jasniji, oni će pomoći fokusiranju i restrikciji prikupljenih osnovnih informacija, dok osnovne informacije pomažu identifikovanju koji SPU ciljevi su zabrinjavajući za predmetni Plan.

- Ciljevi su vezani za indikatore isključivo procesom monitoringa napretka ili na drugi način dovode do njega.
- Svaki cilj je jedinstvena specifična potreba i ne treba da se ponavlja ili preklapa sa drugim ciljem.

Da bi se dostiglo navedeno to je korisno napraviti test međusobne kompatibilnosti SPU ciljeva pri čemu se može koristiti primjer u tabeli br. 5. Ukoliko postoji tenzija između ciljeva koja ne može biti riješena, procjena kompatibilnosti će to pokazati tako da će se naknadne odluke bazirati na ublažavanju ili na alternativama koje treba razmatrati.

Tabela br.5

Cilj 1				
Cilj 2	✓			
Cilj 3	✓	x		
Cilj 4	x			
Cilj 5	✓	✓	✓	
SPU cilj	Cilj 1	Cilj 2	Cilj 3	Cilj 4

- ✓ kompatibilno
 x nekompatibilno
 Prazno: nema konekciju

Pojedini ciljevi mogu biti važniji od drugih. To može biti korisno, jer će dati grubo rangiranje ciljeva, ili pak naglasiti one za koje se procjenjuje da su posebno važni na primjer za trenutne problematične uslove ili su značajni za javnost. To će pomoći fokusiranju u kasnijim fazama SPU.

Istovjetan pristup se može primjeniti za upoređenje SPU i ciljeva plana.

5.1.6 Moguće značajne posljedice po zdravlje ljudi i životnu sredinu, uključujući faktore kao što su: biološka raznovrsnost, stanovništvo, fauna, flora, zemljište, voda, vazduh, klimatski činioci koji utiču na klimatske promjene, materijalni resursi, kulturno nasleđe, uključujući arhitektonsko i arheološko nasleđe, pejzaž i međusobni odnos ovih faktora;

Shodno zahtjevanom, u ranijim djelovima Izveštaja prikazana su pitanja i problemi vezani za životnu sredinu koji su razmatrani u Planu, tako da na osnovu istih treba procijeniti moguće uticaje na životnu sredinu. U tom smislu razmatra se:

- prikaz procjenjenih uticaja Plana na životnu sredinu sa opisom mjera za sprječavanje i ograničavanje negativnih, odnosno uvećanje pozitivnih uticaja na životnu sredinu;
- način na koji su pri procjeni uticaja uzeti u obzir činioci životne sredine uključujući podatke o: vazduhu, vodi, zemljištu, klimi, jonizujućem i nejonizujućem zračenju, buci i vibracijama, biljnom i životinjskom svetu, staništima i biodiverzitetu; zaštićenim prirodnim dobrima; stanovništvu, zdravlju ljudi, gradovima i drugim naseljima, kulturno-istorijskoj baštini, infrastrukturnim, industrijskim i drugim objektima ili drugim stvorenim vrednostima;
- način na koji su pri procjeni uzete u obzir karakteristike uticaja: vjerovatnoća, intenzitet, složenost/reverzibilnost, vremenska dimenzija (trajanje, učestalost, ponavljanje), prostorna dimenzija (lokacija, geografska oblast, broj izloženih stanovnika, prekogranična priroda uticaja), kumulativna i sinergijska priroda uticaja.

U ovom dijelu Izveštaja, ukoliko postoje, trebalo bi iznijeti i razloge zbog kojih su izostavljena pojedina pitanja i problemi iz procesa razmatranja.

5.1.6.1 Matrica procjene

Najčešći pristup prikazu rezultata procjene zahtjevane u ovom poglavlju, jeste kreiranje matrice, u kojoj se na jednoj osi postave ciljevi izrade plana, a na drugoj ciljevi zaštite životne sredine za sve identifikovane segmente. Potencijalni efekti mogu biti kategorisani npr. na sljedeći način:

- √ Značajan pozitivan uticaj
- ? Neizvjestan uticaj
- X Značajan negativni uticaj
- O Nepostojanje veze ili neznačajan uticaj

Obzirom na svrhu strateške procjene, iz navedenog treba da proizađu smjernice i preporuke za planska rješenja, uz obradu razloga na kojima se zasnivaju iste. **Shodno tome, takođe je neophodno dati procjenu u kojoj mjeri su preporuke prihvaćene i inkorporirane u planski dokument.**

5.1.7 Mjere predviđene u cilju sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja, u najvećoj mogućoj mjeri, bilo kog značajnog negativnog uticaja na zdravlje ljudi i životnu sredinu do koga dovodi realizacija Plana;

Mjere treba uskladiti sa nalazima koji će biti proizvod adekvatne obrade predhodnih poglavlja, naročito u dijelu prepoznatih uticaja i posljedica od istih.

Adekvatno polazište za preciziranje adekvatnih mjera svakako su ciljevi čije dostizanje podrazumjeva poboljšanje osnovnih elemenata: vazduha, vode, zemljišta i žigov svijeta odnosno ukupnog kvaliteta životne sredine.

Efikasna zaštita i poboljšanje kvaliteta vazduha, voda i zemljišta uspostavlja se identifikacijom i sprovođenjem mjera kojima će se dostići postavljeni ciljevi i čiji efekti se procjenjuju kroz adekvatno prepoznate indikatore.

Primjer Mjere zaštite biodiverziteta

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Nosioci	Rokovi	Indikator
C1 M1	Izrada Studije zaštite (stručne podloge) za prepoznate vrijedne prostore na teritoriji Glavnog grada; sprovođenje odgovarajućih propisanih procedura, kao i izrada definisane dokumentacione osnove za održivo upravljanje.	GG	Prioritet srednje-ročno, Trajna aktivnost	% novo proklamovanih zaštićenih prirodnih dobara
C1 M2	Osmisliti atraktivnu ponudu za zaštićena prirodna dobra u kontekstu razvoja različitih vrsta turističke ponude, uključujući: posmatranje ptica (bird-watching); posjete pećinama, rafting, šetnje i vožnje biciklom, ostalo.	Upravljačima zaštićenim prirodnim dobrima	Trajna aktivnost	
C2 M3	Evidencija ekosistema. Sinteza rezultata svih postojećih i budućih istraživanja za pojedine vrste, staništa naročito endemične i rijetke u međunarodnim, ali i nacionalnim okvirima.	Naučne institucije	Prioritet Trajna aktivnost	Formirana evidencija/publikovani podaci
C3 M4	Evidentno je da podaci o broju, stanju i prostornom rasprostranjenju biljnih i životinjskih vrsta i gljiva trebaju biti na jedan novi i savremeni način obrađeni i verifikovani. Kvalitetna saznanja o biološkom diverzitetu su preduslov za efikasnu zaštitu kroz razvoj adekvatnog koncepta i konkretnog akcionog plana za njihovo očuvanje. Navedeno podrazumjeva istraživanja i prikupljanje podataka na terenu tj. obradu novih i postojećih podataka o biodiverzitetu.	Uprava GG	Prioritetno	Izrađen Akcioni plan osnova

C1 C2 C3	M 5	Uspostavljanje baze podataka o biodiverzitetu gdje će se centralizovati odnosno objedinjavati, svi potvrđeni podaci i dostupne informacije za teritoriju Glavnog grada.	GG	Prioritet Trajna aktivnost	Uspostavljena baza podataka
C4	M6	Prilikom izrade sektorskih planova i programa, te budućih planskih rješenja neophodno je uzimati u obzir prirodne specifičnosti prostora na koji se isti odnose naročito ukoliko je identifikovan kao posebno vrijedan sa aspekta biodiverziteta (urbanizam, turizam, saobraćaj, poljoprivreda, vodoprivreda, upravljanje otpadom, preventivne mjere protiv hazarda)	GG	Prioritet Trajna aktivnost	
C5	M7	Bitna pretpostavka odgovornog odnosa prema biloškoj raznovrsnosti biljnih i životinjskih vrsta jeste svjesnost o značaju ovog pitanja. Primjenom širokog spektra aktivnosti kao što su medijske kampanje, izrada biltena i informatora, te organizovanje edukativnog programa/predavanja o biodiverzitetu, mogu se postići odgovarajući rezultati u podizanju svijesti i informisanosti građanja i njihovog većeg uključivanja u efikasno rješavanje zajedničkih problema na ovom polju.	GG	Trajna aktivnost	Broj sprovedenih aktivnosti
C6	M8	Proširenje urbanih zelenih površina predstavlja značajnu komponentu kvalitetnijeg životnog prostora. U tom smislu buduća planska rješenja treba da prepoznaju najefikasnije i najprimjerenije mehanizme za buduću organizaciju zelenih površina u Glavnom gradu.	GG JP Zelenilo	Trajna aktivnost	

Izvor: Strateška procjena uticaja za Prostorno urbanistički plan Podgorice, 2014.

Pored navedenog ukazaćemo obrađivaču da je ovim poglavljem neophodno obuhvatiti i pitanja klimatskih promjena, u smislu predloga mjera za ublažavanje i adaptaciju, što se čini naročito značajnim imajući u vidu da planska rješenja u velikoj mjeri utiču na smanjenje odnosno povećanje uticaja ekstremnih vremenskih prilika.

Kada se planska rješenja tiču urbane sredine posebnu pažnju treba obratiti na mjere ublažavanja uticaja pojačane buke odnosno integraciju mjera zaštite prirode kada se Plan odnosi na drugi tip prostora.

Obavezna mjera odnosi se na definisanje smjernica za sprovođenje procedura procjene uticaja projekata na životnu sredinu i drugih strateških procjena ukoliko se radi o planskom dokumentu na visokom hijerarhijskom nivou.

5.1.8 Pregled razloga koji su poslužili kao osnova za izbor plana sa aspekta razmatranih varijantnih rješenja koje su uzete u obzir, kao i opis načina procjene, uključujući i eventualne teškoće do kojih je prilikom formulisanja traženih podataka došlo (kao što su tehnički podaci ili nepostojanje know-how);

Predmet ovog poglavlja odnosi se na prikaz načina na koji su pitanja životne sredine uključena u planski dokument, odnosno ocjena načina na koji se vršilo odlučivanje uključujući i razloge na osnovu kojih se odlučilo za određeno varijantno rješenje.

Stepen kvaliteta elaboracije zavisi od onoga što je plan suštinski ponudio, pa je potrebno da se sugeriše obrađivaču planskog dokumenta da ponudi varijantna rješenja plana u smislu definisanja različitih scenarija prostornog razvoja, ali i varijante sektorskih rješenja.

U ovom poglavlju sumiraju se argumenti kroz analizu svih ponuđenih aspekata i prikaz procjenjenih uticaja varijantnih rešenja plana koji se odnose na njegov pozitivan ili negativan uticaj sa opisom mjera za sprječavanje i ograničavanje negativnih, odnosno uvećanje pozitivnih uticaja na životnu sredinu.

Navedeno uključuje poređenje varijantnih rešenja i prikaz razloga za izbor najpovoljnijeg.

Alternative koje je potrebno razmatrati, trebaju biti razumne, realne i relevantne. Od pomoći je ukoliko su u dovoljnoj mjeri različite kako bi se omogućilo smisleno poređenje uticaja na životnu sredinu koje svaka od alternativa može izazvati.

Pojedine alternative, uključuju izbor između dvije mogućnosti i uglavnom se odnose na široke opcije koje su razmatrane u ranoj fazi pripreme planskog dokumenta.

Pri obradi alternativa treba početi od definisanja zahtjeva ili identifikovanja potreba, ali i od ocjene mogućnosti da isto bude ispunjeno ukoliko se plan uopšte ne realizuje.

Dalje, treba razmotriti pitanje da li predlog za razvoj (npr. izgradnja infrastrukture ili većeg broja industrijskih objekata i sl.) može biti izostavljen?

Sagledavanje alternative načina ili procesa u smislu realizacije odnosi se na identifikovanje postojanja tehnologije ili metode, koje mogu odgovoriti na potrebe/zahtjeve, a koje će prouzrokovati manje uticaje na životnu sredinu u odnosu na do sada primjenjivane uobičajne metode.

Alternativna rješenja se odnose na prostorni raspored lokaliteta, vremenski okvir i formu realizacije.

5.1.9 Prikaz mogućih značajnih prekograničnih uticaja na životnu sredinu;

Kada je u pitanju prekogranični uticaj, na osnovu planskih rješenja mora se jasno iskazati stav da li ista imaju odnosno nemaju prekogranični uticaj. U slučaju da se ispostavi postojanje prekograničnog uticaja, u Izvještaju treba biti istaknut stav o potrebi postupanja shodno članu 23 Zakona o strateškoj procjeni uticaja, u smislu propisane procedure u ovom kontekstu.

5.1.10 Opis programa praćenja stanja životne sredine, uključujući i zdravlje ljudi u toku i nakon realizacije plana (monitoring);

5.1.10.1 Program monitoringa

Prvi korak jeste razmatranje onoga što je precizirano kao parametar koji treba pratiti. Monitoring mora biti jasno povezan sa procesom strateške procjene i za njegovu razradu neophodno je razmotriti npr.:

- Ciljeve i indikatore plana i strateške procjene;
- Karakteristike životne sredine, generalno, koje će ukazati na efekte plana;
- Uticaje koji su identifikovani kao potencijalno značajni tokom procjene efekata;
- Mjere ublažavanja koje su predložene u cilju prevencije ili redukcije značajnih efekata.

5.1.10.2 Cilj monitoringa

Nije neophodno pratiti sve ili pratiti uticaje neograničeno. Umjesto toga, monitoring treba da se fokusira na najznačajne uticaje na životnu sredinu kao što su:

- Uticaji koji ukazuju na moguće nepoštovanje međunarodne, nacionalne ili lokalne legislative, prihvaćenih smjernica ili standarda;
- Uticaji koji mogu dovesti do ireverzibilnih oštećenja, sa osvrtom na identifikovanje trendova prije nastanka takvih oštećenja;
- Postojanje neizvjesnosti u smislu mogućih negativnih uticaja i kada bi monitoring omogućio primjenu mjera ublažavanja odnosno postupanje u slučaju pojave neočekivanih negativnih uticaja.

Cilj izrade ovog dijela Izvještaja podrazumjeva, između ostalog, da se u ranoj fazi identifikuju nepredviđeni negativni uticaji i omogući preduzimanje odgovarajućih

mjera i mehanizma za otklanjanje istih, pa bi u tom smislu trebalo obraditi dato poglavlje. U skladu sa navedenim potrebno je, pored efekata pojedinačnih mjera u planu i tokom vremenskog okvira realizacije plana, uključiti i razmatranje kumulativnih, sekundarnih i sinergijskih efekata.

Program praćenja mora da se uradi tako da je usklađen sa predhodno definisanim ciljevima i potrebama, te da je prilagođen planu.

Monitoring treba da razmatra i negativne i pozitivne efekte.

5.1.11 Zaključci do kojih se došlo tokom izrade Izveštaja o strateškoj procjeni predstavljene na način razumljiv javnosti;

U ovom poglavlju sublimira se cjelokupan postupak strateške procjene uticaja na životnu sredinu datog prostorno planskog dokumenta. Ujedno se daje prikaz preporuka u odnosu na data rješenja u Planu.

Takođe, u ovom poglavlju treba opisati vezu između procesa izrade Plana i SPU, nivo saradnje obrađivača oba dokumenta i ocjeniti stepen transpozicije datih preporuka u planska rješenja.

5.1.12 Rezime.

Rezime mora biti urađen tako da bude jasan i razumljiv široj javnosti.

Sve navedeno mora biti smješteno u kontekst povezanosti SPU sa Planom.

VI Odlučivanje o davanju saglasnosti na Izvještaj o strateškoj procjeni

6.1 Javna rasprava

Nakon dostavljanja Izvještaja o strateškoj procjeni uticaja organ lokalne uprave nadležan za poslove uređenja prostora isti dostavlja zainteresovanim organima i organizacijama. Zainteresovani organi i organizacije dužni su da dostave mišljenje u roku od 30 dana od dana dostavljanja Izvještaja. Istovremeno pomenuti organ definiše program javne rasprave i o tome obavještava javnost i zainteresovanu javnost. Program sadrži način i rokove uvida u sadržinu Izvještaja o strateškoj procjeni, dostavljanja mišljenja, kao i vrijeme i mjesto održavanja javne rasprave.

6.2 Izvještaj o javnoj raspravi

Organ lokalne uprave nadležan za poslove uređenja prostora sprovodi javnu raspravu i o istoj u roku od 30 dana sačinjava Izvještaj koji sadrži i mišljenja dostavljena tokom javnog uvida, kao i obrazloženje o svim prihvaćenim ili neprihvaćenim primjedbama. Navedeni Izvještaj o učešću zainteresovanih organa i organizacija i javnoj raspravi zajedno sa Izvještajem o strateškoj procjeni uticaja organ lokalne uprave nadležan za poslove uređenja prostora dostavlja organ lokalne uprave nadležnom za poslove zaštite životne sredine.

6.3 Ocjena Izvještaja

Na osnovu dostavljene dokumentacije organ lokalne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine odlučuje o saglasnosti u roku od 30 dana od dana prijema zahtjeva.

Organ lokalne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine u postupku davanja saglasnosti na Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja može pribaviti mišljenje drugih ovlašćenih organizacija ili stručnih lica za pojedine oblasti ili može obrazovati komisiju za ocjenu Izvještaja o strateškoj procjeni.

Ocjena Izvještaja vrši se na osnovu kriterijuma za pojedine elemente postupka strateške procjene koji se odnose na plan, stanje životne sredine prostora koji je predmetom plana, ponuđena varijantna rješenja, način vrjednovanja uticaja, predviđene mjere i program praćenja realizacije tokom izrade i nakon realizacije plana. U procesu odlučivanja analizira se sadržajna usklađenost sa zakonom definisanim zahtjevima i da li je Izvještaj jasan i precizan. Isto tako, razmatra se i način organizovanja učešća javnosti odnosno, da li su zaključci o izrađenom izvještaju o strateškoj procjeni predstavljeni na način razumljiv javnosti, kao i da li su uzeta u obzir dostavljena mišljenja zainteresovanih organa i organizacija i javnosti na Izvještaj o strateškoj procjeni.

U skladu sa navedenim sagledavaju se prikazi ciljeva plana naročito u kontekstu zastupljenih pitanja zaštite životne sredine, područja na koji se odnosi, prostorni obuhvat istog, vremenski okvir realizacije, kao i povezanosti sa drugim relevantnim planovima.

Procjena vezano za stanje životne sredine podrazumjeva da su dati dostupni podaci o postojećem stanju pojedinih segmenata životne sredine (tzv. nulto stanje) i projekcija budućih promjena. Sagledava se usklađenost opisa stanja sa ciljevima i indikatorima same strateške procjene, te referentnost prikazanih podataka i primjenjena metodologija.

Varijantna rješenja predstavljaju važan segment Izvještaja i podrazumjevaju, prije svega, elaboraciju rješenja nerealizovanja plana i rješenja realizacije plana koje je najpovoljnije sa stanovišta zaštite životne sredine, te načina na koji su isti procijenjeni u smislu njihovog uticaja na životnu sredinu. Takođe razmatraju se ponuđena rješenja za pojedinačana pitanja i probleme životne sredine koja je predmetom plana. Ocjena se oslanja i na obrazloženja razloga za izbor određenog varijantnog rješenja sa stanovišta zaštite životne sredine.

Razmatra se prikaz načina na koji su određeni i vrjednovani značajni uticaji plana u smislu svih činioca životne sredine: vazduha, vode, zemljišta, klime, staništa, biodiverziteta, predjela zaštićenih prirodnih dobra, stanovništva i zdravlja, gradova i drugih naselja, kulturno-istorijske baštine, infrastrukture, industrijskih i drugih objekta i drugih stvorenih vrijednosti. U tom smislu u obzir se uzimaju karakteristike uticaja kao što su vjerovatnoća, intenzitet, složenost/reverzibilnost, vremenska dimenzija (trajanje, učestalost, ponavljanje), prostorna dimenzija (lokacija, geografska oblast, broj izloženih stanovnika, prekogranična priroda uticaja), kumulativna i sinergijska priroda uticaja, druge karakteristike uticaja. Dobijene procjene trebaju biti upoređene sa važećim standardima, propisima i graničnim vrijednostima i dobijene u skladu sa odgovarajućom metodologijom.

Ocjenjuje se adekvatnost identifikovanih mjera za sprječavanje i ograničavanje negativnih, odnosno uvećanje pozitivnih uticaja na životnu sredinu za svaki procijenjeni uticaj i u kojoj mjeri isti predstavljaju smjernicu za sami planski dokument. Takođe, analizira se adekvatnost i obuhvatnost predviđenog program praćenja stanja životne sredine u toku i nakon realizacije plana.

VII Razmjena informacija o prekograničnim uticajima

Ukoliko se Izvještajem ustanovi da se planom vrši negativan uticaj na životnu sredinu druge države organ lokalne uprave nadležan za poslove uređenja prostora obavještava organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine koji vrši razmjenu informacija o prekograničnom uticaju plana.

Postupak razmjene informacija u prekograničnom kontekstu definisan je odredbama Zakona i međunarodnim ugovorima.

VIII Drugi elementi postupka

Organ lokalne uprave nadležan za poslove uređenja prostora obezbjeđuje dostupnost dokumenata i nakon usvajanja plana.

Financijska sredstva za sprovođenje postupka strateške procjene obezbjeđuje organ lokalne uprave nadležan za poslove uređenja prostora iz budžeta jedinice lokalne samouprave.

Za pitanja koja nisu u potpunosti precizirana Zakonom o strateškoj procjeni uticaja primjenjuju se odredbe zakona kojim se uređuje opšti upravni postupak.

Inspekcijski nadzor nad sprovođenjem ovog zakona vrši organ uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine, preko ekološkog inspektora, u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor.

Dodatak 1 - Ogladni primjer Odluke o nepreduzimanju izrade Strateške procjene uticaja na životnu sredinu

Na osnovu člana 13a, stav 2 Zakona o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu ("Službeni list RCG", br. 80/05 i "Službeni list CG", broj 73/10, 40/11 i 59/11), Sekretar sekretarijata/rukovodilac organa lokalne uprave nadležnog za poslove zaštite životne sredine donosi -

O D L U K U

o nepreduzimanju izrade Strateške procjene uticaja na životnu sredinu Izmjena i dopuna DUP-a " _____ " u _____

Član 1

Ne pristupa se izradi Strateške procjene uticaja na životnu sredinu Izmjena i dopuna Detaljnog urbanističkog plana " _____ " u _____.

Član 2

Izmjene i dopune Detaljnog urbanističkog plana " _____ " u _____, obuhvataju područje površine cca _____ ha.

Osnovni ciljevi izrade navedenog planskog dokumenta odnose se na stvaranje planskih pretpostavki za organizaciju i uređenje prostora u smislu nalaženja boljeg prostornog rješenja kao i ispunjavanje funkcionalnih uslova za realizaciju sadržaja adekvatnih predviđenim namjenama prostora: SV - „površine za stanovanje veće gustine“, SMG - „površine za stanovanje male gustine“, PUJ - „površine javne namjene“, SŠ – „površine za školstvo i socijalnu zaštitu“, uz poštovanje postojećih kapaciteta životne sredine.

Član 3

Obzirom na prostorni zahvat i prirodu datih Izmjena i dopuna Plana, može se konstatovati da planske pretpostavke iz člana 2. neće imati značajnog uticaja na segmente životne sredine (voda, vazduh, zemljište, flora i fauna) i zdravlje ljudi. Isto tako, stepen uticaja predmetnog planskog dokumenta na druge planove je mali i biće sveden u okvire koji ne narušavaju postojeću koncepciju/funkciju istih.

Član 4

Razmatrajući kriterijume za predmetni prostor konstatuje se da je isti male površine. Obzirom na obim i prirodu izmjena, vjerovatnoća, intezitet i složenost uticaja je na niskom nivou. Buduća planska rješenja unaprijediće pojedine segmente životne sredine već urbanizovanog prostora.

Član 5

Mogući uticaji realizacije objekata koji su predviđeni predmetnim Izmjenama i dopunama Plana biće sagledani kroz sprovođenje procedure procjene uticaja projekata na životnu sredinu.

Član 6

Ova Odluka predstavlja sastavni dio Odluke o izradi Izmjena i dopuna Detaljnog urbanističkog plana “ _____ ” u _____ i biće objavljena u „Službenom listu Crne Gore – opštinski propisi“, na internet stranici _____ i u dnevnom listu _____.

Broj: _____

Mjesto i datum: _____

SEKRETAR/RUKOVODILAC

_____

Obrazloženje

Pravni osnov za donošenje Odluke o nepreduzimanju izrade Strateške procjene uticaja na životnu sredinu Izmjena i dopuna Detaljnog urbanističkog plana " _____" u _____, sadržan je u članu 13a, stav 2 Zakona o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu ("Službeni list RCG", br. 80/05 i "Službeni list CG", broj 73/10, 40/11 i 59/11).

Navedenom Odlukom nadležni organ konstatovao je da Izmjene i dopune Plana nemaju značajnog uticaja na segmente životne sredine (voda, vazduh, zemljište, flora i fauna i dr.) i na zdravlje ljudi, te da je stepen uticaja ovih Izmjena i dopuna Plana na druge planove mali. Mogući uticaji realizacije objekata koji su predviđeni predmetnim Izmjenama i dopunama Plana biće sagledani kroz sprovođenje procedure procjene uticaja projekata na životnu sredinu.

Imajući u vidu da je ova Odluka sastavni dio Odluke o izradi Izmjena i dopuna Detaljnog urbanističkog plana " _____" u _____, to je i način objavljivanja identičan.

LITERATURA

- Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu ("Sl. list RCG", br. 80/05 od 28.12.2005 i "Sl. list Crne Gore", br. 73/10 od 10.12.2010, 40/11 od 08.08.2011, 59/11 od 14.12.2011).
- Zakon o zaštiti prirode (Sl. list Crne Gore", br. 51/08 od 22.08.2008, 21/09 od 20.03.2009, 40/11 od 08.08.2011, 62/13 od 31.12.2013)
- Direktiva Evropskog parlamenta i savjeta o procjeni uticaja određenih planova i programa na životnu sredinu (Directive 2001/42/EC).
- Scottish Executive, Welsh Assembly Government, Department of the Environment, Northern Ireland, Office of the Deputy Prime Minister: London, A Practical Guide to the Strategic Environmental Assessment Directive, September 2005.
- Implementation of SEA Directive (2001/42/EC): Assessment of the Effects of Certain Plans and Programmes on the Environment Guidelines for Regional Authorities and Planning Authorities, Government of Ireland, November 2004
- Vodič za učešće javnosti u donošenju odluka o životnoj sredinie, REC, 2013.
- Strateška procjena uticaja za Prostorno urbanistički plan Podgorice, 2014.
- <http://www.ec.europa.eu>
- <http://www.iaia.org/publication>